

УДК 796.052:796.332

<https://doi.org/10.31652/3041-2463/2025-3-9>

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО КЛАСИФІКАЦІЇ ТЕХНІКИ І ТАКТИКИ ФУТБОЛУ

Степаненко Володимир,

кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
Університет Григорія Сковороди в Переяславі,
вул. Сухомлинського, 30, м. Переяслав, 08401, Україна;
<https://orcid.org/0000-0003-1653-2426>;
email: stepan5808@ukr.net

Коханець Петро,

кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
Університет Григорія Сковороди в Переяславі,
вул. Сухомлинського, 30, м. Переяслав, 08401, Україна;
<https://orcid.org/0000-0002-0795-3141>;
email: kohanetz@ukr.net

Капелян Андрій,

Університет Григорія Сковороди в Переяславі,
вул. Сухомлинського, 30, м. Переяслав, 08401, Україна;
<https://orcid.org/0009-0004-0986-5163>;
email: kapelian260197@gmail.com

Анотація. Актуальність. Повнота й системність змісту класифікації техніки і тактики футболу, безпосередньо визначає якість планування та реалізації процесу техніко-тактичної підготовки. Проте, до сьогодні в українському футболі, навчання ігровій (техніко-тактичній) спортивній діяльності не відповідає сучасним вимогам через жорстку диференціацію рухового (технічного) та психічного (тактичного) компонентів у процесі її освоєння. Одним із напрямків вирішення цієї проблеми є застосування комплексного підходу до систематизації понять техніки і тактики футболу в процесі вдосконалення їх класифікації.

Мета дослідження – реалізувати комплексний підхід до класифікації понять техніки і тактики футболу.

Матеріал та методи дослідження. Дослідження проводилися у два етапи протягом 2024-2025 років. У 2024 році за даними літературних джерел узагальнювалися сучасні підходи до класифікації понять техніки і тактики

футболу. У 2025 році на основі комплексного підходу була розроблена класифікація техніки і тактики футболу.

Дослідження було реалізоване за допомогою методів теоретичного аналізу літературних джерел і класифікації понять.

Результати дослідження. У множині понять техніки і тактики футболу виділено два розділи (підможини): «Індивідуальна техніко-тактична діяльність» та «Колективна тактична діяльність». У розділі «Індивідуальна техніко-тактична діяльність» виділено підрозділи: «Техніко-тактичні дії польового гравця» і «Техніко-тактичні дії воротаря». У розділі «Колективної тактичної діяльності» виділено підрозділи: «Групові тактичні дії» та «Командні тактичні дії». В окремих підрозділах виділено групи дій, окремі дії, прийоми і способи техніки їх виконання у фазах атаки й захисту.

Наочне представлення класифікованого матеріалу покликане забезпечити цілісне сприймання системи знань про техніку і тактику футболу, що особливо важливо в процесі їх освоєння.

Висновки. Запропонована класифікація, зокрема індивідуальних техніко-тактичних дій футболістів, покликана змінити загальноприйнятий підхід до виокремлення процесів навчання технічним прийомом та індивідуальним тактичним діям. Очевидною є необхідність поєднання цих процесів шляхом уніфікації методів навчання, що дозволить підвищити рівень специфічності застосовуваних навчально-тренувальних засобів (відповідно до вікових можливостей) і зменшити загальний обсяг тренувальних навантажень.

Ключові слова: техніка і тактика футболу, комплексний підхід, ігрова спортивна діяльність, індивідуальна техніко-тактична діяльність, колективна тактична діяльність.

A COMPREHENSIVE APPROACH TO CLASSIFYING FOOTBALL TECHNIQUES AND TACTICS

Stepanenko Volodymyr, Kokhanets Petro, Kapelian Andrii

Abstract. Topicality. The completeness and systematicity of the content of the classification of football techniques and tactics directly determines the quality of planning and implementation of the process of technical and tactical training. However, to this day in Ukrainian football, training in game (technical and tactical) sports activities does not meet modern requirements due to the strict differentiation of motor (technical) and mental (tactical) components in the process of its development. One of the directions for solving this problem is the use of a integrated approach to the systematization of the concepts of football techniques and tactics in the process of improving their classification.

The purpose of the study is to implement a integrated approach to classifying the concepts of football technique and tactics.

Material and methods of the study. The research was conducted in two stages during 2024-2025. In 2024, based on literature sources, modern approaches to the classification of the concepts of football technique and tactics were summarized. In 2025, based on a integrated approach, a classification of football technique and tactics was developed.

Results of the study. In the set of concepts of football technique and tactics, two sections (subsets) are distinguished: “Individual technical-tactical activity” and “Collective tactical activity”. In the subset “Individual technical-tactical activity” the following subgroups are distinguished: “Technical-tactical actions of a field player” and “Technical-tactical actions of a goalkeeper”. In the subset “Collective tactical activity” the following subgroups are distinguished: “Group tactical actions” and “Team tactical actions”. In separate subgroups, groups of actions, individual actions, techniques and methods of their execution in the attack and defense phases are distinguished.

The visual presentation of the classified material is designed to ensure a holistic perception of the system of knowledge about football technique and tactics, which is especially important in the process of their mastery.

Conclusions. The proposed classification, in particular of individual technical and tactical actions of football players, is designed to change the generally accepted approach to the separation of the processes of teaching technical techniques and individual tactical actions. The need to combine these processes by unifying teaching methods is obvious, which will allow to increase the level of specificity of the applied educational and training means (according to age capabilities) and reduce the total volume of training loads.

Keywords: football technique and tactics, integrated approach, game sports activity, individual technical and tactical activity, collective tactical activity.

Постановка проблеми. Класифікації, зокрема й понять техніки і тактики футболу, розробляються з метою систематизації, поглиблення й отримання нових знань. Повнота та системність змісту класифікації техніки і тактики, безпосередньо визначає якість планування та реалізації процесу техніко-тактичної підготовки (Платонов, 2021; Мітова, 2022). А відставання в рівні техніко-тактичної майстерності є головною причиною поразок українських команд на міжнародній арені (Nikolaïenko, Maksymchuk, Donets, Oksom, Verbyn, Shemchuk, & Maksymchuk, 2021).

Сучасні наукові дослідження в галузі теорії і методики підготовки футболістів обґрунтовують необхідність застосування комплексного підходу за

умов удосконалення різних сторін підготовленості (Esposito, Ceruso, & Elia, 2019). Проте, до сьогодні в українському футболі, навчання ігровій (техніко-тактичній) спортивній діяльності не відповідає сучасним вимогам через жорстку диференціацію рухового (технічного) та психічного (тактичного) компонентів у процесі її освоєння (Kokstejn, & Musalek, 2019; Terzis, 2020). Окрім іншого, наслідком такого підходу є згладжування індивідуальної своєрідності вирішення техніко-тактичних завдань і утруднення формування індивідуального стилю ігрової діяльності (Степаненко, & Бублей, 2017). Одним із напрямів вирішення поставленої проблеми є застосування комплексного підходу до систематизації понять техніки і тактики футболу в процесі вдосконалення їх класифікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Систематизація понять техніки і тактики, які визначають специфіку гри, забезпечує передумови для ефективної реалізації процесу освоєння техніко-тактичної (ігрової) діяльності футболістів. На сьогодні, в теорії і методиці викладання футболу, представлено значний обсяг варіантів класифікацій техніки і тактики футболу.

Всі запропоновані варіанти класифікацій характерні двома основними підходами: технічним та ігровим (тактичним) (Slaidiņš, & Fernāte, 2021). Зокрема, В. Костюкевич та ін. (2017) пропонують чітку диференціацію понять техніки (за розділами, підрозділами, групами прийомів, прийомами, способами, різновидами та умовами виконання) і тактики (за розділами, підрозділами, групами й видами дій, діями та способами їх виконання). Головною класифікаційною ознакою техніки і тактики футболу, запропонованою F., Zambom-Ferraresi, V., Rios, & F., Lera-Lopez (2018), є ступінь впливу технічних прийомів і тактичних дій на забезпечення ефективності змагальної діяльності. Проте T., Modric, S., Versic, & D., Sekulic (2020) пропонують класифікувати поняття техніки і тактики відповідно до ігрових позицій (амплуа) футболістів. Y., Li, R., Ma, B., Goncalves, B., Gong, T., Cui, & T., Shen (2020) зазначають про необхідність систематизації технічних прийомів відносно їх ефективності в тактичній діяльності футболістів. Аналіз літературних джерел (Межвинський, 2024; King, 2018; Kostiukevych, Skrypko, Vrublevskiy, & Lamcha, 2020; Kostiukevych, et. al., 2022) дозволив визначити, що головною характерною особливістю сучасних підходів до класифікації техніки і тактики футболу є виокремлення їх основних понять, насамперед технічних прийомів від індивідуальних тактичних дій. Разом із тим, зустрічаються ототожнювання понять «тактична система» і «тактична схема» та некоректні формулювання понять, зокрема «колективна техніка». Окрім того, наявне наочне представлення класифікованих понять у рисунках або схемах не сприяє цілісному сприйманню системи знань про техніку і тактику футболу.

Отже, обрана тема дослідження є актуальною та відповідає запитам теорії

та методики викладання футболу і спортивної підготовки футболістів.

Мета дослідження – реалізувати комплексний підхід до класифікації понять техніки і тактики футболу.

Матеріал та методи дослідження. Дослідження проводилися у два етапи протягом 2024-2025 років. У 2024 році за даними літературних джерел узагальнювалися сучасні підходи до класифікації понять техніки і тактики футболу. У 2025 році на основі комплексного підходу була розроблена класифікація техніки і тактики футболу.

Дослідження було реалізоване за допомогою методів теоретичного аналізу літературних джерел і класифікації понять.

Аналіз літературних джерел (зокрема у двох електронних базах даних наукової літератури – Science Direct і Google Scholar) дозволив визначити сучасні тенденції класифікації понять техніки і тактики футболу й актуальність обраної теми дослідження.

Метод класифікації понять передбачав розбиття множини об'єктів техніки і тактики футболу на підмножини за значенням тих чи інших характеристик і ознак. У процесі створення системи класифікації техніки і тактики футболу було дотримано положення про те, що будь-яка класифікація інформації повинна відповідати таким основним вимогам:

- забезпечення повноти охоплення об'єктів множини;
- не перетинання груп виділених об'єктів;
- можливість додавати нові групи об'єктів;
- лаконічність, чіткість і зрозумілість класифікаційних ознак;
- незмінність прийнятої класифікаційної ознаки на всіх рівнях класифікації (Сербін, 2015).

Результати дослідження. Реалізуючи комплексний підхід до класифікації понять техніки і тактики футболу ми дотримувалися положення про єдність рухового (технічного) та психічного (тактичного) компонентів у ігровій спортивній діяльності. Оскільки під технічною підготовленістю розуміють ступінь освоєння спортсменом специфічної системи прийомів і дій, і її не можна розглядати ізольовано, а слід представляти як складову єдиного цілого, в якому техніка рухів тісно пов'язана з тактичними рішеннями (Платонов, 2021), термін «техніко-тактичні дії» коректно застосовувати тільки відносно індивідуальної ігрової діяльності. Щодо колективної ігрової діяльності, в якій визначальною є специфіка тактичних взаємодій гравців, коректним є використання терміну «тактичні дії». Отже, головною класифікаційною ознакою було визначено індивідуальну техніко-тактичну й колективну тактичну діяльність при виконанні атакуючих і захисних дій.

Перший етап класифікування передбачав виокремлення з множини понять

техніки і тактики футболу двох розділів (підмножин): «Індивідуальна техніко-тактична діяльність» та «Колективна тактична діяльність» (рис. 1).

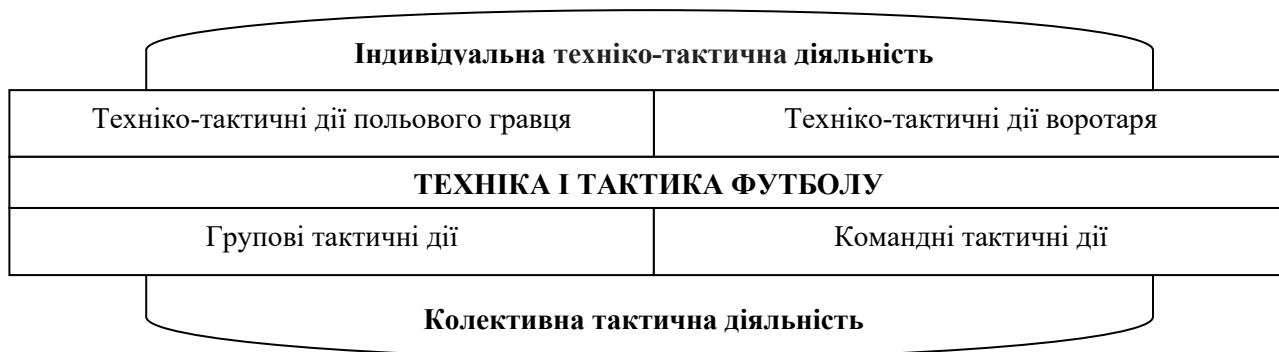

Рис. 1. Загальна структура комплексної класифікації вихідних понять техніки і тактики футболу

Розділ «Індивідуальної техніко-тактичної діяльності» містить підрозділи: «Техніко-тактичні дії польового гравця» і «Техніко-тактичні дії воротаря». Розділ «Колективної тактичної діяльності» містить підрозділи: «Групові тактичні дії» та «Командні тактичні дії».

Подальший етап класифікування передбачав виділення в підрозділі «Техніко-тактичні дії польового гравця» груп дій, окремих дій, прийомів і способів техніки їх виконання у фазах атаки й захисту (рис. 2).

Групи дій, технічні прийоми і способи за допомогою яких вони виконуються, розміщені в окремих прямокутниках рисунка: у фазі атаки – верхня частина рисунка; у фазі захисту – нижня. Способи виконання технічних прийомів вказані після першого згадування прийому на рисунку.

До підрозділу «Техніко-тактичні дії польового гравця» увійшли наступні групи дій:

- у фазі атаки – ведення м'яча; удари по воротах і передачі м'яча; зупинки м'яча; обведення суперника; відкривання (вибір місця) та відволікання суперника; вкидання м'яча з-за бічної лінії;

- у фазі захисту – закривання (опіка гравця без м'яча); контроль зони захисту; протидії (опіка гравця з м'ячем); перехоплення м'яча; відбір м'яча.

Способи виконання технічних прийомів, які застосовуються випадково, зокрема й через їх низьку ефективність, але зустрічаються в деяких класифікаціях (наприклад: удари по м'ячу гомілкою, задньою частиною голови; зупинки м'яча гомілкою), немає необхідності класифікувати, оскільки вони не потребують спеціального навчання. Також зайвим є класифікування різновидів і умов виконання технічних прийомів оскільки вони ґрунтовно описуються за умов аналізу методики навчання.

Дії у фазі атаки		
Ведення м'яча <i>Ногою</i> (внутрішнім боком стопи, внутрішньою, середньою та зовнішньою частинами підйому, підшвою, носком і стегном) <i>Головою</i> (середньою частиною лоба)	Удари по воротах і передачі м'яча <i>Ногою</i> (внутрішнім боком стопи, внутрішньою, середньою та зовнішньою частинами підйому, носком і п'ятою, зрідка – зовнішнім боком стопи і стегном) <i>Головою</i> (середньою та боковою частинами лоба)	Зупинки м'яча <i>Ногою</i> (внутрішнім боком стопи, підшвою, підйомом, стегном, зрідка – зовнішнім боком стопи) <i>Тулубом</i> (грудьми, зрідка – животом) <i>Головою</i> (середньою частиною лоба)
Обведення суперника <i>Зі зміною швидкості та напрямку руху</i> <i>З фінтами «відходом»</i> (із випадом, із переносом ноги через м'яч) <i>«на удар по м'ячу»</i> (ногою, головою) <i>«на зупинку м'яча»</i> (ногою, тулубом, головою)	Відкривання (вибір місця) і відволікання суперника <i>Пересування</i> <i>Біг</i> (звичайний, спиною вперед, схресний, приставний) <i>Стрибки</i> (поштовхом однією та двома ногами) <i>Зупинки</i> (випадом, стрибком) <i>Повороти</i> (переступанням, стрибком, на опорній нозі)	Вкидання м'яча з-за бічної лінії <i>Двома руками з-за голови</i> (з місця, з розбігу)
ТЕХНІКО-ТАКТИЧНІ ДІЇ ПОЛЬОВОГО ГРАВЦЯ		
Закривання (опіка гравця без м'яча) <i>Біг, стрибки, зупинки, повороти</i>	Контроль зони захисту <i>Біг, стрибки, зупинки, повороти</i>	Протидії веденню, передачам, ударам по воротах (опіка гравця з м'ячем) <i>Біг, стрибки, зупинки, повороти</i>
Перехоплення м'яча <i>Ударами по м'ячу ногою й головою</i> <i>Зупинками м'яча ногою, тулубом і головою</i>		Відбір м'яча <i>Ударом по м'ячу ногою</i> (спеціальні способи – у випаді й підкаті) <i>Зупинкою м'яча ногою</i> <i>Поштовхом плечем</i>
Дії у фазі захисту		

Рис. 2. Класифікація техніко-тактичних дій польового гравця

Примітка: курсивом виділені прийоми (жирним) і способи техніки виконання техніко-тактичних дій

Запропоноване наочне представлення класифікованого матеріалу покликане забезпечити цілісне сприймання технічної та тактичної сторін ігрової дії, що особливо важливо в процесі навчання індивідуальним техніко-тактичним діям.

Наступний етап класифікування передбачав виділення груп дій, окремих дій, прийомів і способів техніки їх виконання у фазах атаки та захисту в підрозділі «Техніко-тактичні дії воротаря» (рис. 3).

Рис. 3. Класифікація техніко-тактичних дій воротаря

Примітка: курсивом виділені прийоми (жирним) і способи техніки виконання техніко-тактичних дій

Дії воротаря у фазі захисту розміщені у верхній частині рисунка, а у фазі атаки – в нижній. Способи виконання технічних прийомів також вказувалися тільки після першого згадування прийому на рисунку.

До підрозділу «Техніко-тактичні дії воротаря» увійшли наступні групи дій:

- у фазі захисту – дії у воротах (стійка та вибір позиції, ловлення м'яча, переведення м'яча, відбивання м'яча); дії на виходах (вибір позиції, ловлення м'яча, відбивання м'яча); групи техніко-тактичних дій польових гравців у захисті:

- у фазі атаки – організація атаки у відповідь (кидком м'яча, ударом по м'ячу ногою з рук); організація атаки при ударі від воріт (ударом по м'ячу ногою); групи техніко-тактичних дій польових гравців у атаці.

Оскільки керівництво діями партнерів здійснюється воротарем як у фазі атаки, так і у фазі захисту, це було враховано відповідним способом розміщення цієї групи дій на рисунку.

Комплексне класифікування індивідуальних техніко-тактичних дій футболістів обумовлює необхідність перегляду загальноприйнятого підходу до виокремлення процесів навчання технічним прийомам та індивідуальним тактичним діям. Очевидно, що поєднання цих процесів потребуватиме уніфікації методів навчання, але разом із тим дозволить, шляхом підвищення рівня специфічності застосовуваних навчально-тренувальних засобів (відповідно до вікових можливостей), зменшити загальний обсяг тренувальних навантажень.

Подальше класифікування передбачало виділення груп дій, окремих дій і способів їх виконання у фазах атаки та захисту в підрозділі «Групові тактичні дії» (рис. 4). Групові тактичні дії футболістів у фазі атаки розміщені у верхній частині рисунка, а у фазі захисту – нижній.

До підрозділу «Групові тактичні дії» увійшли наступні групи дій:

- у фазі атаки – в стандартних положеннях (викидання м'яча з-за бічної лінії, кутовий удар, штрафний удар, вільний удар, удар від воріт); в ігрових ситуаціях (в парах, в трійках, за участі воротаря):

- у фазі захисту – взаємодії двох гравців (страховка, груповий відбір м'яча, протидії комбінації «стінка», протидії комбінації «схрещування»); взаємодії трьох і більше гравців (побудова «стінки», створення штучного положення «поза грою», дії за участі воротаря).

Рис 4. Класифікація групових тактичних дій футболістів

Примітка: курсивом виділені дії (жирним) та способи їх виконання

Заключний етап класифікування полягав у визначенні груп дій у фазах атаки та захисту, варіантів тактичних схем і систем у підрозділі «Командні тактичні дії» (рис. 5). Командні тактичні дії футболістів у фазі атаки розміщені у верхній частині рисунка, а у фазі захисту – нижній.

До підрозділу «Командні тактичні дії» увійшли наступні групи дій:

- у фазі атаки – швидка атака; позиційна атака:
- у фазі захисту – захист проти швидкої атаки; захист проти позиційної атаки.

Рис 5. Класифікація командних тактичних дій футболістів

У сучасному футболі тактична схема (зовнішня ознака тактичної системи) фактично втратила своє глобальне значення передусім через значне розширення функцій гравців. Тому за умов однакових варіантів розташування гравців на футбольному полі (тактичних схем) команди можуть реалізовувати різні варіанти тактичних систем (видів тактики та методів організації командних дій). Це відповідним чином відображено в класифікації.

Сучасну тактику футболу характеризують передусім внутрішні ознаки тактичної системи, а саме, її структура, яка відображається у видах і методах організації командних тактичних дій у фазах атаки та захисту. В залежності від

принципів раціональної організації гри та зон початку виконання захисних дій (відбору м'яча), доцільно класифікувати наступні варіанти тактичних систем ведення гри:

1. Гра за умов відсутності ігрового простору (наступальний вид тактики). Характерна виконанням масованих захисних дій (пресингу) на половині поля суперника, які доцільно поєднувати з позиційним нападом, оскільки він має вищий рівень надійності у володінні м'ячем, ніж швидкий (у випадку несподіваної втрати м'яча в процесі швидкого нападу, суперник може скористатися оперативним простором для проведення контратаки). Раціональність застосування обґрунтовується необхідністю оволодіння м'ячем на половині поля суперника через те, що найбільшу результативність мають атаки, які на ній розпочинаються. Через найбільшу енергоємність і низький рівень надійності захисних дій із високою ефективністю може застосовуватися тільки в окремих відрізках матчу.

2. Гра за умов наявності ігрового простору (захисний і контратакувальний види тактики). Характерна виконанням масованих захисних дій (зонний, персональний і комбінований методи ведення захисних дій, разом із пресингом) на власній половині поля, які доцільно поєднувати зі швидким нападом, оскільки навіть у випадку втрати м'яча (через низький рівень надійності у володінні м'ячем) суперник не матиме оперативного простору для проведення контратаки. Раціональність застосування обґрунтовується можливістю використання оперативного простору для виконання швидких атак, які є найефективнішими. Окрім того, захисні дії мають високий рівень надійності через можливість забезпечення постійної чисельної переваги й обмеження площі відбору м'яча шляхом зменшення глибини захисту. Має найменшу енергоємність тому може застосовуватися протягом усієї гри.

3. Гра за умов нейтрального використання простору (наступальний вид тактики). Характерна виконанням масованих захисних дій (пресингу) в середній зоні поля, які доцільно поєднувати як із позиційним, так і зі швидким нападом. Раціональність застосування обґрунтовується можливостями використання незначного простору для виконання швидких атак і оволодіння м'ячем та початком атак в середній зоні, які мають помірну результативність. Захисні дії мають середній рівень надійності через можливість обмеження площі відбору м'яча шляхом зменшення глибини захисту та наявністю незначного оперативного простору для швидких атак суперника. Має помірну енергоємність тому може застосовуватися протягом усієї гри.

4. Гра за умов комбінованого застосування різних тактичних систем ведення гри в окремому матчі. Раціональність застосування обґрунтовується принципом необхідності забезпечення варіативності тактики.

Дискусія. Головним дискусійним положенням нашого дослідження є можливість застосування комплексного підходу до систематизації відносно самостійних понять техніки і тактики футболу, оскільки попередні дослідження означеної проблеми передбачали виключно диференційовану класифікацію. Сучасний етап розвитку українського дитячо-юнацького футболу характерний широким спектром застосування новітніх вітчизняних і зарубіжних підходів до навчально-тренувального процесу юних футболістів. Проте, спортивні результати, свідчать про значне відставання вітчизняних футболістів, передусім, у рівні техніко-тактичної майстерності. Отже, важливою є як розробка науково-методичних основ тренувального процесу юних футболістів, так і визначення раціональних підходів до процесу навчання техніці та тактиці футболу на ранніх етапах багаторічної підготовки.

Класифікування здійснювалося відповідно до положення про єдність рухового (технічного) і психічного (тактичного) компонентів у ігровій (техніко-тактичній) спортивній діяльності. Ігрова спортивна (змагальна) діяльність – це протиставлення між окремими гравцями або командами, яке відбувається в межах установлених правил і спрямоване на досягнення переваги у предметі гри. Найменшими фрагментами (ігровими епізодами) ігрової діяльності у футболі є техніко-тактичні дії окремих гравців (індивідуальна техніко-тактична діяльність), а більшими утвореннями є групові та командні тактичні взаємодії (колективна тактична діяльність).

Запропонований підхід покликаний забезпечити індивідуальну своєрідність вирішення ігрових тренувальних завдань у процесі комплексного формування техніко-тактичної підготовленості юних футболістів.

Проведене дослідження відрізняється від попередніх наукових пошуків (Zamboni-Ferraresi, Rios, & Lera-Lopez, 2018; Modric, Versic, & Sekulic, 2020; Li, Ma, Goncalves, Gong, Cui, & Shen, 2020; Delgado, & Mendez, 2018) тим, що у ньому вперше реалізовано комплексний підхід до класифікації техніки і тактики футболу. Така систематизація понять дає змогу здійснювати комплексні тренувальні впливи, передусім, із метою поєднаного освоєння індивідуальних тактичних дій і технічних прийомів футболістів. Необхідно зазначити, що розроблений підхід до систематизації понять техніки і тактики футболу може бути використаний для уніфікації подібних класифікацій в інших видах спортивних ігор.

Висновки. Комплексна класифікація техніки та тактики футболу має ґрунтуватися на єдності рухового (технічного) і психічного (тактичного) компонентів у ігровій (техніко-тактичній) спортивній діяльності.

Запропонована класифікація, зокрема індивідуальних техніко-тактичних дій футболістів, покликана змінити загальноприйнятий підхід до виокремлення

процесів навчання технічним прийомам та індивідуальним тактичним діям. Очевидною є необхідність поєднання цих процесів шляхом уніфікації методів навчання, що дозволить підвищити рівень специфічності застосовуваних навчально-тренувальних засобів (відповідно до вікових можливостей) і зменшити загальний обсяг тренувальних навантажень.

Розроблений підхід до класифікації понять техніки та тактики футболу може бути використаний для вдосконалення подібних класифікацій в інших видах спортивних ігор.

Перспектива подальших досліджень обумовлена необхідністю уніфікації методики поєднаного (комплексного) навчання техніці й індивідуальним тактичним діям футболістів.

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Костюкевич, В., Перепелиця, О., Гудима, С., & Поліщук, В. (2017). *Теорія і методика викладання футболу: навчальний посібник*. – 2-е вид. перероб. та доп. Київ: КНТ.
2. Межвинський, А. (2024). Структура техніко-тактичної діяльності студентської футбольної команди. *Актуальні проблеми фізичного виховання та методики спортивного тренування*, 2, 99-117. <https://doi.org/10.31652/3041-2463-2024-2-7>
3. Мітова, О. О. (2022). *Теоретико-методичні основи контролю в командних спортивних іграх у процесі багаторічної підготовки: монографія*. Дніпро: ТОВ «Дріант».
4. Платонов, В. М. (2021). *Сучасна система спортивного тренування: підручник*. Київ: Перша друкарня.
5. Степаненко, В. & Бублей, О. (2017). Аналіз сучасних підходів до формування індивідуального стилю діяльності спортсменів у спортивних іграх. *Спортивний вісник Придніпров'я: науково-практичний журнал*, 2, 148 – 153.
6. Delgado, J.L. & Mendez, J.A. (2018). Tactical Periodization – A Proven Successful Training Model. *SoccerTutor.com Ltd.*244. <https://soccer-coaching-blog.soccertutor.com/2018/07/Tactical-Periodization-A-Proven-Successful-Training-Model.html>
7. Esposito, G., Ceruso, R. & Elia, F.D. (2019). The importance of a technical-coordinative work with psychokinetic elements in the youth sectors of soccer academies. *Journal of Physical Education and Sport*, 19(5). 1843. DOI: 10.7752/jpes.2019.s5272
8. King, P.J. (2018). Expansive Football. A Game Model: Positional Play based Game Model for Coaches. 96. <https://www.amazon.com.au/Expansive-Football->

9. Kokstejn, J. & Musalek, M. (2019). The relationship between fundamental motor skills and game specific skills in elite young soccer players. *Journal of Physical Education and Sport*, 19(1), 249-253. DOI: 10.7752/jpes.2019.s1037
10. Kostiukevych, V., Lazarenko, N., Konnov, S., Vozniuk, T., Shynkaruk, O., Asauliuk, I., Shchepotina, N., Voitenko, S., & Svirshchuk, N. (2022). Integral assessment of the technical and tactical activity of a highly qualified football team. *Physical Education Theory and Methodology*. 3s, 85-89. <https://doi.org/10.17309/tmfv.2022.3s.12>
11. Li, Y., Ma, R., Goncalves B., Gong, B., Cui, Y. & Shen, Y. (2020). Data-driven team ranking and match performance analysis in Chinese Football Super League. *Chaos, Solitons & Fractals*, 141(110330), 2. Retrieved from <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0960077920307256>
12. Modric, T., Versic, S. & Sekulic, D. (2020). Aerobic fitness and game performance indicators in professional football players; playing position specifics and associations. *Heliyon*, 6: e05427. 2. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2020.e05427>
13. Nikolaienko, V., Maksymchuk, B., Donets, I., Oksom, P., Verbyn, N., Shemchuk, V., & Maksymchuk, I. (2021). Cycles of Training Sessions and Competitions of Youth Football Players. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 13(2), 423-441. <https://doi.org/10.18662/rrem/13.2/429>
14. Slaidiņš & Fernāte, (2021). Analysis on Classification of Football Technique. *SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION Proceedings of the International Scientific Conference. Volume IV, May 28th-29th, 2021*. 456-467. <https://doi.org/10.17770/sie2021vol4.6439>
15. Terzis, A. (2020). Diego Simeone Defending Tactics – Tactical Analysis and Sessions from Atlético Madrid's 4-4-2 (1) (Diego Simeone Tactics). 286. <https://www.amazon.com/Diego-Simeone-Defending-Tactics-Tactical/dp/191049139X>
16. Viktor Kostiukevych, Fnftol Skrypko, Jevgenij Vrublevskiy, & Lukasz Lamcha (2020). Tactics and movement control in football: *monograph*. Kaliskie Towarzystwo Przyjaciol Nauk.
17. Zambom-Ferraresi, F., Rios, V. & Lera-Lopez, F. (2018). Determinants of sport performance in European football: What can we learn from the data? *Decision Support Systems*, 114, 24. Retrieved from <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0167923618 301350>

REFERENCES

1. Kostyukevich, V., Perepelitsa, O., Hudyma, S., & Polishchuk, V. (2017). Theory and methods of teaching football: a textbook. – 2nd ed. revised and

supplemented. Kyiv: KNT.

2. Mezhvynsky, A. (2024). Structure of technical and tactical activity of a student football team. Current problems of physical education and methods of sports training, 2, 99-117. <https://doi.org/10.31652/3041-2463-2024-2-7>

3. Mitova, O. O. (2022). Theoretical and methodological foundations of control in team sports games in the process of long-term training: monograph. Dnipro: LLC "Driant".

4. Platonov, V. M. (2021). Modern system of sports training: textbook. Kyiv: First printing house.

5. Stepanenko, V. & Bubley, O. (2017). Analysis of modern approaches to the formation of an individual style of athletes' activity in sports games. Sportivny visnyk Prydniprov'ya: scientific and practical journal, 2, 148 – 153.

6. Delgado, J. L. & Mendez, J. A. (2018). Tactical Periodization – A Proven Successful Training Model. SoccerTutor.com Ltd.244. <https://soccer-coaching-blog.soccertutor.com/2018/07/Tactical-Periodization-A-Proven-Successful-Training-Model.html>

7. Esposito, G., Ceruso, R. & Elia, F.D. (2019). The importance of a technical-coordinative work with psychokinetic elements in the youth sectors of soccer academies. *Journal of Physical Education and Sport*, 19(5). 1843. DOI: 10.7752/jpes.2019.s5272

8. King, P.J. (2018). Expansive Football. A Game Model: Positional Play based Game Model for Coaches. 96. <https://www.amazon.com.au/Expansive-Football-Game-Model-Positional/dp/1717904106>

9. Kokstejn, J. & Musalek, M. (2019). The relationship between fundamental motor skills and game specific skills in elite young soccer players. *Journal of Physical Education and Sport*, 19(1), 249-253. DOI: 10.7752/jpes.2019.s1037

10. Kostiukevych, V., Lazarenko, N., Konnov, S., Vozniuk, T., Shynkaruk, O., Asauliuk, I., Shchepotina, N., Voitenko, S., & Svirshchuk, N. (2022). Integral assessment of the technical and tactical activity of a highly qualified football team. *Physical Education Theory and Methodology*. 3s, 85-89. <https://doi.org/10.17309/tmfv.2022.3s.12>

11. Li, Y., Ma, R., Goncalves B., Gong, B., Cui, Y. & Shen, Y. (2020). Data-driven team ranking and match performance analysis in Chinese Football Super League. *Chaos, Solitons & Fractals*, 141(110330), 2. Retrieved from <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0960077920307256>

12. Modric, T., Versic, S. & Sekulic, D. (2020). Aerobic fitness and game performance indicators in professional football players; playing position specifics and associations. *Heliyon*, 6: e05427. 2. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2020.e05427>

13. Nikolaenko, V., Maksymchuk, B., Donets, I., Oksom, P., Verbyn, N., Shemchuk, V., & Maksymchuk, I. (2021). Cycles of Training Sessions and Competitions of Youth Football Players. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 13(2), 423-441. <https://doi.org/10.18662/rrem/13.2/429>
14. Slaidiņš & Fernāte, (2021). Analysis on Classification of Football Technique. *SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION Proceedings of the International Scientific Conference. Volume IV, May 28th-29th, 2021*. 456-467. <https://doi.org/10.17770/sie2021vol4.6439>
15. Terzis, A. (2020). Diego Simeone Defending Tactics – Tactical Analysis and Sessions from Atlético Madrid's 4-4-2 (1) (Diego Simeone Tactics). 286. <https://www.amazon.com/Diego-Simeone-Defending-Tactics-Tactical/dp/191049139X>
16. Viktor Kostiukevych, Fnftol Skrypko, Jevgenij Vrublevskiy, & Lukasz Lamcha (2020). Tactics and movement control in football: *monograph*. Kaliskie Towarzystwo Przyjaciol Nauk.
17. Zambom-Ferraresi, F., Rios, V. & Lera-Lopez, F. (2018). Determinants of sport performance in European football: What can we learn from the data? *Decision Support Systems*, 114, 24. Retrieved from <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0167923618 301350>

Стаття надіслана до редколегії 25.06.2025 р.
Статтю рекомендовано до друку 03.09.2025 р.